

Απαντήσεις στα Αρχαία Ελληνικά Προσανατολισμού 2017

A1 Δηλαδή στις άλλες ικανότητες, όπως ακριβώς εσύ λες, αν κάποιος υποστηρίζει ότι είναι ικανός αυλητής ή ικανός σε οποιαδήποτε άλλη τέχνη, στην οποία δεν είναι, ή τον κοροϊδεύουν ή εξοργίζονται μαζί του και οι συγγενείς του τον πλησιάζουν, συμβουλεύοντας τον σαν να ήταν τρελός. Στη δικαιοσύνη όμως και στην άλλη πολιτική αρετή και αν ακόμη γνωρίζουν για κάποιον ότι είναι άδικος, εάν αυτός ο ίδιος λέει την αλήθεια σε βάρος του μπροστά σε πολλούς, πράγμα το οποίο στην περίπτωση με τις τέχνες το θεωρούσαν ότι είναι σωφροσύνη, το να λέει δηλαδή την αλήθεια, σε αυτήν την περίπτωση (το θεωρούν) τρέλα και ισχυρίζονται ότι πρέπει όλοι να λένε ότι είναι δίκαιοι, είτε είναι είτε όχι, διαφορετικά λένε πως είναι τρελός όποιος δεν παριστάνει τον δίκαιο, γιατί κατά τη γνώμη τους είναι απαραίτητο ο καθένας να έχει με τον έναν ή με τον άλλον τρόπο μερίδιο σε αυτήν, διαφορετικά να μην συγκαταλέγεται ανάμεσα στους ανθρώπους.

B1.

Ο Πρωταγόρας φέρνει μια επιπλέον εμπειρική απόδειξη με παραδείγματα του καθημερινού εμπειρικού βίου, για να πείσει το Σωκράτη ότι όλοι οι άνθρωποι ανεξαιρέτως έχουν συμμετοχή στη δικαιοσύνη και στην άλλη πολιτική αρετή. Το πρώτο αφορά αυτόν που ισχυρίζεται ότι είναι καλός αυλητής -ενώ δεν είναι- θέλοντας να αναφερθεί σε αυτόν που έχει εξειδικευμένες γνώσεις, και το δεύτερο αφορά τον άδικο που ομολογεί ότι είναι άδικος, μεταφέροντας το παράδειγμα από την εμπειρία της πολιτικής στην εμπειρία της κοινωνίας. Το τεκμήριο του διαγραμματικά:

A. Στις τέχνες: έστω ότι κάποιος δεν είναι καλός αυλητής

-αν πει το αντίθετο είναι τρελός

-αν το ομολογήσει είναι μυαλωμένος

B. Στην αρετή: έστω ότι κάποιος δεν είναι δίκαιος

- αν πει το αντίθετο είναι μυαλωμένος

-αν πει την αλήθεια είναι τρελός

Κι επιπλέον:

-αν παριστάνει τον δίκαιο είναι μυαλωμένος

-αν δεν παριστάνει τον δίκαιο είναι τρελός

Η αποδεικτέα θέση του ότι «ήγουνται πάντες άνθρωποι πάντα άνδρα μετέχειν δικαιοσύνης τε και τῆς ἄλλης πολιτικῆς ἀρετῆς» στηρίζεται σε δύο αιτιολογήσεις:

Επειδή όλοι πρέπει να λένε ότι είναι δίκαιοι είτε είναι είτε όχι κι επειδή είναι αναγκαίο να έχει ο καθένας μερίδιο στην πολιτική αρετή.

B2. Ο Πρωταγόρας παρουσιάζει τους Αθηναίους να χλευάζουν και να αντιμετωπίζουν με ιδιαίτερη οργή κάθε άνθρωπο που διατείνεται επιδεξιότητα σε κάποιον τεχνικό τομέα, στον οποίο αποδεικνύεται τελικά ανίκανος. Μάλιστα φτάνει στο σημείο της υπερβολής να παρουσιάζει τους συγγενείς του να τον θεωρούν τρελό. Στη συνέχεια ο Πρωταγόρας, περιγράφοντας με ρεαλισμό την κοινωνική πραγματικότητα, καταλήγει στο συμπέρασμα πως οι Αθηναίοι θεωρούν **ότι το να ομολογεί κάποιος ότι είναι άδικος δημόσια, το να παραδέχεται δηλαδή την αλήθεια (ότι είναι άδικος) θεωρείται παραφροσύνη, επειδή αυτό αμαυρώνει την κοινωνική του εικόνα και επειδή ενδέχεται να του δημιουργήσει προβλήματα με τη δικαιοσύνη, αφού θεωρείται επικίνδυνος για το κοινωνικό σύνολο και η παρουσία του στην πόλη υπονομεύει την κοινωνική συνοχή.** Στη φράση είτε είναι είτε όχι (δίκαιοι) υποδηλώνεται ότι υπάρχουν και άδικοι, κάτι που έρχεται σε αντίφαση με την καθολικότητα της αρετής, για την οποία έχει γίνει τόσος λόγος και η οποία αποδεικνύεται σε αυτό το τεκμήριο, αυτή βέβαια η αντίφαση αίρεται, αν θεωρήσουμε ότι η ομολογία εξετάζεται από την πλευρά της γνώμης του κόσμου κι με βάση την ηθική δεοντολογία ή τη λειτουργία των κοινωνικών θεσμών, αλλά με βάση το συμφέρον και την εικόνα που οι άνθρωποι θέλουν να προβάλλουν (το φαίνεσθαι).

B3

Τελειώνει ο μύθος και ακολουθεί στο επιμύθιο ο συλλογισμός του Πρωταγόρα για να αποδείξει την καθολικότητα της αρετής. Οι Αθηναίοι, όταν γίνεται λόγος για την οικοδομική ή άλλη τεχνική ιδιότητα, θεωρούν ότι λίγοι έχουν το δικαίωμα να συμβουλευουν και αν κάποιος έξω από αυτούς επιχειρήσει να δώσει συμβουλές, δε τον δέχονται. (« οἷ τε ἄλλοι καὶ Ἀθηναῖοι, ὅταν μὲν περὶ ἀρετῆς τεκτονικῆς ἢ λόγος ἢ ἄλλης τινὸς δημιουργικῆς, ὀλίγοις οἴονται μετεῖναι συμβουλῆς, καὶ ἐὰν τις ἐκτὸς ὧν τῶν ὀλίγων συμβουλεύῃ, οὐκ ἀνέχονται») Όταν πρόκειται για συμβουλή που έχει σχέση με την πολιτική αρετή και τη δικαιοσύνη και τη σωφροσύνη, δέχονται οι Αθηναίοι όλους ανεξαιρέτως τους άνδρες όπως υποστηρίζει και ο Σωκράτης. (« ὅταν δὲ εἰς συμβουλήν πολιτικῆς ἀρετῆς ἴωσιν, ἦν δεῖ διὰ δικαιοσύνης πᾶσαν ἰέναι καὶ σωφροσύνης, εἰκότως ἅπαντος ἀνδρὸς ἀνέχονται») Πιστεύουν επομένως ότι ταιριάζει στον καθένα να έχει μερίδιο αυτής της αρετής (της πολιτικής αρετής), αλλιώς δεν μπορούν να υπάρχουν πόλεις. Αίτιο δηλαδή της πολιτικής είναι η αναγκαιότητά της. (« ὡς παντὶ προσῆκον ταύτης γε μετέχειν τῆς ἀρετῆς ἢ μὴ εἶναι πόλεις»). Μετά την ολοκλήρωση από τον Πρωταγόρα του μύθου του Προμηθέα ακολουθεί σαν επιμύθιοτο συμπέρασμα, το οποίο σηματοδοτείται στην αρχή με τις χαρακτηριστικές λέξεις “οὕτω δὴ”. Οι Αθηναίοι, επομένως, έχουν όλοι την πολιτική αρετή, αφού αυτή είναι πρωταρχική προϋπόθεση για την ύπαρξη πόλης. Έτσι ο Πρωταγόρας δέχεται την καθολικότητα και την αναγκαιότητα της πολιτικής αρετής, όμως δεν αποδεικνύει ακόμα ότι αυτή είναι διδακτέ. Πάντως καταλήγει να αιτιολογεί ότι η πολιτική αρετή δόθηκε στον άνθρωπο αργότερα, αφού είχε ήδη αρχίσει η πολιτισμική του πορεία, άρα δεν είναι έμφυτη.

Συμπερασματικά οι δύο συνομιλητές συμφωνούν στον τρόπο που λειτουργούν οι Αθηναίοι στο δημόσιο βίο τους αλλά ο καθένας τον ερμηνεύει διαφορετικά. Ο Πρωταγόρας θεωρεί ότι φέρονται έτσι γιατί όλοι έχουν μερίδιο στην αρετή αφού ο Δίας τη δώρισε σε όλους τους ανθρώπους, αιτιολογώντας την καθολικότητα της αρετής με την αναγκαιότητα της για την ύπαρξη πόλεων. Αντίθετα ο Σωκράτης την αιτιολογεί σκεπτόμενος ότι οι Αθηναίοι δεν θεωρούν ότι η αρετή διδάσκεται, αν διδασκόταν θα δέχονταν μόνο τη γνώμη αυτού που την είχε διδαχτεί.

B.4

- α: Σ
β: Λ
γ: Σ
δ: Σ
ε: Λ

B.5.α

- ἴωσιν: εισιτήριο
δεῖ: ἔνδεια
ἀνέχονται: ἔζη
εἰδῶσιν: συνείδηση

B.5.β

Η σημασία τους στο κείμενο:

Αρετή= ικανότητα, τεχνικές γνώσεις

Λόγος= γίνεται αναφορά

Δημιουργική= η τέχνη των δημιουργών, δηλαδή των τεχνιτών

Προτάσεις με διαφορετική σημασία:

Οι ηθικές αρετές (αρχές, αξίες) αποτελούν σημαντικό εφόδιο του επιστήμονα.

Ένας από τους λόγους (αιτίες) που ο εθελοντισμός κερδίζει έδαφος είναι η οικονομική κρίση που οξύνεται.

Στον ελεύθερο χρόνο τους τα παιδιά είναι καλό να ασχολούνται με δημιουργικές (ευχάριστες, παραγωγικές, ψυχαγωγικές) δραστηριότητες.

Αδίδακτο

A.1 Ἐπειδὴν γὰρ ὁ λόγος ἀποστερηθῆ τῆς τε δόξης τῆς τοῦ λέγοντος καὶ τῆς φωνῆς καὶ τῶν μεταβολῶν τῶν ἐν ταῖς ῥητορείαις γιγνομένων, ἔτι δὲ τῶν καιρῶν καὶ τῆς σπουδῆς τῆς περὶ τὴν πρᾶξιν, καὶ μηδὲν ἢ τὸ συναγωνιζόμενον καὶ συμπεῖθον, ἀλλὰ τῶν μὲν προειρημένων ἀπάντων ἔρημος γένηται καὶ γυμνός, ἀναγιγνώσκη δέ τις αὐτὸν ἀπιθάνως καὶ μηδὲν ἦθος ἐνσημαινόμενος ἀλλ' ὥσπερ ἀπαριθμῶν, εἰκότως, οἶμαι, φαῦλος εἶναι δοκεῖ τοῖς ἀκούουσιν. Ἄπερ καὶ τὸν νῦν ἐπιδεικνύμενον μάλιστα' ἂν βλάψειε καὶ φαυλότερον φαίνεσθαι ποιήσειεν."

Διότι, όταν ο λόγος στερηθεί και από την υπόληψη (φήμη) αυτού που μιλά (του ρήτορα) και από τη φωνή και από τις αλλαγές που συμβαίνουν στις ομιλίες, επιπλέον και από τις συγκυρίες και από τη σπουδαιότητα τη σχετική με την ενέργεια, και (όταν) όχι μόνο τίποτε δεν υπάρχει να συναγωνιστεί κανείς και να πείσει μαζί του (συγκαταπέσει), αλλά επιπλέον (όταν ο λόγος) αδειάζει (απομένει κενός) από όλα όσα ειπώθηκαν παλαιότερα και απογυμνώνεται, τον διαβάζει, όμως, κάποιος αυτόν (το λόγο) χωρίς να τον πιστεύει και χωρίς να κάνει φανερό κανένα ἦθος, αλλά σαν ακριβώς να απαριθμεί, δικαιολογημένα, νομίζω, φαίνεται στους ακροατές πως είναι ανεπαρκής. Αυτά ακριβώς και τον παρόντα ρήτορα, που θέλει να επιδεικνύει την ευγλωττία του, θα τον έβλαπταν πάρα πολύ και θα τον έκαναν να φαίνεται πιο ανίκανος.

Γ2.α.: ἀνάγνωθι
ἀπαριθμοῖεν
ἀκούσεσθαι
μάλα
φανῆτε

Γ2.β.
τοῦ μὲν προειρημένου ἅπαντος ἔρημοι γένωνται.

Γ3.α. τῶν μεταβολῶν: αντικείμενο στο ρήμα ἀποστερηθῆ
τῶν προειρημένων: εἰθητική μετοχή σε θέση γενικής αντικειμενικής στο ἔρημος
γυμνός: κατηγορούμενο στο λόγος μέσω του γένηται
εἰκότως: επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο δοκεῖ
τοῖς ἀκούουσιν: επιθετική μετοχή σε θέση δοτικής προσωπικής του κρίνοντος προσώπου
ἢ της αναφοράς στο δοκεῖ.

Γ.3.β. Ἄπερ καὶ τὸν νῦν ἐπιδεικνύμενον μάλιστα' ἂν βλάψειε καὶ φαυλότερον φαίνεσθαι ποιήσειεν." : Κύριες προτάσεις κρίσεως καταφατικές με εισαγωγή το αναφορικό Ἄπερ (μετά από τελεία)(εκφέρονται με δυνητική ευκτική που δηλώνει το δυνατό στο παρόν και στο μέλλον).

Ἄπερ : υποκείμενο στα ρήματα (αττική σύνταξη)
τὸν ἐπιδεικνύμενον: επιθετική μετοχή αντικείμενο στα ρήματα
φαυλότερον: κατηγορούμενο στο υποκείμενο του φαίνεσθαι
φαίνεσθαι: τελικό απαρέμφατο αντικείμενο στο ποιήσειεν

Επιμέλεια: Μωυσιάδου Λένα, Χατζηκαλλινικίδου Φωτεινή.